

Др Бранко Бешлин
Универзитет у Новом Саду
Филозофски Факултет
Одсек за историју
Зорана Ђинђића 2
Нови Сад
beslin@ff.uns.ac.rs

Нови Сад, 07. 7. 2022.

Предмет: Стручно мишљење о рукопису – **Тијана Палковљевић Бугарски, Галерија
Матице српске**

Матицу срpsку, најстарију културну и научну установу код Срба, деле само четири године до великог јубилеја – два века од оснивања. Све то време деловала је практично без прекида и застоја. Њен рад успели су да накратко обуставе само историјски потреси великих размера - Револуција 1848. и два светска рата. Ако имамо у виду Матичину дуговечност, разноврсност њеног културног и друштвеног деловања у коме је успевала да током неколико епоха окупи многе од најистакнутијих књижевника, научника, уметника и личности из јавног живота уопште, разумљиво је да је историја Установе чврсто испреплетена са најважнијим правцима развоја српске културе у целини. Отуда је прошлост Матице српске била и остала вредна проучавања. Разумљиво, највећи допринос томе дали су и дају историчари различитог стручног усмерења који су повезани са Матицом. У њеној обимној издавачкој продукцији немали број књига и чланака у периодичним публикацијама дотиче се посредно или непосредно историјата саме Установе. Није изостала ни велика синтеза - *Историја Матице српске* у четири замашна тома у којима је обрађено раздобље од 1826. ио 1941. дело је њеног председника Живана Милисавца. То још не значи да су сви периоди и сви сегменти Матичиног деловања једнако темељно проучени. То се пре свега односи на две самосталне установе које су се развиле и делују окриљу Матице српске – Библиотеку и Галерију. О Галерији су писали највише њени посленици. Приметно је да су већу пажњу поклањали појединим уметницима и уметничким збиркама, а узгред говорили о прошлости Установе - до сада најсвеобухватнији њен историјат написала је Лепосава Шелмић (2001) у репрезентативној монографији објављеној поводом 150-годишњице

постојања Галерије. Дакле, никако се не би могло рећи да је историја Галерије занемарена или ни да је спрам свог значаја довољно исцрпно обрађена.

Ауторка рукописа о којем дајемо стручно мишљење Др Тијана Палковљевић Бугарски, историчарка уметности и управница Галерије Матице српске, током последње деценије стекла је изузетан углед јер је под њеним руководством Галерија паралелно неговала традицију и успешно усклађивала свој начин рада са савременим музеолошким токовима, интензивирала је и разгранала активности и постала препознатљивија у широј културној јавности, и српској и међународној. Др Тијана Палковљевић афирмисала се у ужем стручним круговима својим научним радом и као универзитетски предавач. Њена научна интересовања су, између остalog, од почетка била и посредно и непосредно усмерена на историју Галерије о чему говори низ објављених радова од којих би издвојили три монографије: *Миливој Николајевић 1912–1988* (2003); *Слике великих формата – сведочанства епохе* (2018); *Колекција као огледало. Модернизми на делима из Галерије Матице српске* (2021).

Може се рећи да је у рукопису *Галерија Матице српске* сабрано ауторкино вишегодишње истраживачко искуство и да он представља исцрпну и темељну монографску обраду једне од важних тема за културну историју српског народа. У прилог томе говори чињеница да је Тијана Палковљевић Бугарски сагледала историју Галерије од њених почетака (1847) до данашњих дана. Да би јасније предочила друштвене и политичке околности за доњу хронолошку границу у излагању узела је 1826. када је основана Матица српска. Монографски приступ теми у релативно широком хронолошком распону од два века представља подухват, нарочито ако се има у виду да се за то време неколико пута променио државно-правни оквир, политички систем, друштво у целини. Проучавајући последње две-три деценије деловања Галерије ауторка је морала да се суочи и са изазовима које носи бављење савременом историјом што подразумева другачији методолошки приступ - и у истраживању и у интерпретацији. Будући да је историја Матице српске научно обрађена само до 1951. а да је Лепосава Шелмић свој историјат Галерије закључила са 1997. годином, Тијана Палковљевић Бугарски није могла ни делимично да се ослони на радове претходника него само на примарне изворе. Поред тога, са кратке временске дистанце тешко је, скоро немогуће, тумачити деловање Галерије у ширем историјском контексту -

многи догађаји и процеси у Србији су недовољно или нимало истражени од научника који се баве политичком, друштвеном и културном историјом. Ауторка је ове проблеме успешно превладала тако што се у разматрањима о савременом добу сасвим усредсредила на историјат Галерије пишући о друштвеним околностима само у најкраћим цртама. Наглашавамо да није применила хроничарски приступ и задовољила се пуким набрајањем догађаја. Напротив, овде је разуђена подела излагања по хронолошко тематском принципу дошла до пуног изражaja и омогућила да се подробно сагледају све активности спровођене у Галерији. Ауторка је прегледно изнела обиље поузданих чињеница које је одмерено интерпретирала. .

Рукопис има 360 страница основног текста и научног апаратса (фусноте, списак извора и литературе а предвиђени су и регистар, као и илустративни материјал). Хеуристичка основа на којој је ауторка засновала своје излагање више је него солидна. Списак коришћене литературе садржи више од 200 наслова. Поред тога користила је публиковане примарне изворе, као и необјављену грађу из Рукописног одељења Матице српске и Галерије – пре свега ону која је настала радом Матичних руководећих тела.

Како сам већ поменуо, да би што прегледније изложила резултате истраживања ауторка је, методолошки оправдано, основно излагање поделила по хронолошко-тематском принципу на пет обимнијих поглавља, у оквиру којих је извршила поделу на мање целине.

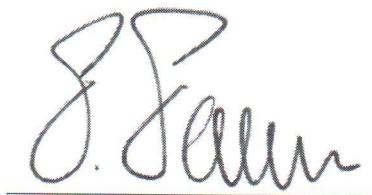
I УВОДНА РАЗМИШЉАЊА. II ПАНТЕОН ЗНАМЕНИТИХ СРБА (1847–1933): Матица српска пре оснивања Музеума Матице српске (1826–1847); Оснивање Музеума Матице српске (1847); Матица српска и Музеум у Новом Саду (1864–1933); Музеј Матице српске у Краљевини Срба, Хrvата и Словенаца/Краљевини Југославији. **III КОШНИЦА (1933–1947):** Отварање Музеја Матице српске за јавност (1933); Успостављање редовне делатности Музеја Матице српске (1934–1947); Музеј у Другом светском рату; У новој држави. **IV ЕЛИТИСТИЧКА ГАЛЕРИЈА СЛИКА (1947–2006):** Од Музеја до Галерије Матице српске (1947–1948); Самостални живот Галерије Матице српске (1949–2006) Пресељење у сопствену зграду(1949–1959) (*Свакодневиће, Попуњавање уметничког фонда, Стална поставка, Изложбе и публикације, Новине*); Пред изазовима нових могућности (1960–1969)(*Свакодневиће, Попуњавање уметничког фонда, Стална поставка, Изложбе и публикације, Новине*); У духу јубилеја 125 година од оснивања Галерије (1970–

1979)(Свакодневице, Попуњавање уметничког фонда, Стална поставка, Изложбе и публикације, Новине); Године великих прегнућа (1980–1989) (Свакодневице, Попуњавање уметничког фонда, Стална поставка, Изложбе и публикације, Новине); У духу јубилеја 150 година од оснивања Галерије (1990–1999)(Свакодневице, Попуњавање уметничког фонда, Стална поставка, Изложбе и публикације, Новине); У духу новог миленијума (2000–2006) (Свакодневице, Попуњавање уметничког фонда, Стална поставка, Изложбе и публикације, Новине). **V. ПОНОС НАЦИЈЕ (2006–2021)** (Свакодневице, Попуњавање уметничког фонда, Стална поставка, Изложбе и публикације, Новине). **VI. У ЗБИРУ** Политика попуњавања уметничког фонда (Откупи, Поруџбине, Поклони); Политика креирања сталних поставки; Политика изложбене и издавачке делатности (Монографске изложбе , Популаризација фонда Галерије, Проблемске и тематске изложбе, Изложбе из фонда Галерије, Јубилеји, Међународна сарадња, Државни пројекти, Национални пројекти, Сарадња с установама Матице српске, Сарадња с Народним музејом у Београду и другим сродним установама). VII ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА. *Литература.*

Осим што је прегледно организовано, излагање одликује и леп јасан стил, примерен научној монографији, тако да текст захтева минималне коректорске и лекторске интервенције.

Сматрам да је текст Тијане Палковљевић Бугарски *Галерија Матице српске* дело трајне научне вредности, да представља значајан допринос даљем проучавању историје Матице српске и националне културе у целини и стога га срдечно препоручујем за објављивање.

С поштовањем

(Проф. др Бранко Бешлин)